

Partycypacja w procesie opracowania i wdrażania programów rewitalizacji

Ewa Chromniak

Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych

kwiecień 2016 r.

Prezentacja odpowie na pytania:

- Co to jest partycypacja i po co jest potrzebna?
- Jak proces partycypacji splata się z procesem opracowania i wdrażania programów rewitalizacji?
- Jak w praktyce zaplanować partycypację?
Na co zwrócić uwagę?
- Jakie płyną z niej korzyści dla samorządu i mieszkańców?

Partycypacja czyli co?

... czyli uczestnictwo. To sposób na aktywne branie udziału w wydarzeniach, które nas dotyczą. Możliwość zabierania głosu, uczestniczenia ludzi w działaniach i decyzjach.

... obywatelska, czyli dotycząca obywateli. To taki rodzaj partycypacji, który opiera się na komunikacji z władzą. Skupia się na wzajemnym wspieraniu władzy oraz obywateli we wspólnym podejmowaniu decyzji.

Za www.partycypacjaobywatelska.pl

Partycypacja to nie tylko konsultacje!

Partycypacja obywatelska może przybierać różne formy, które w założeniu uwzględniają **różny stopień zaangażowania obywateli w podejmowane decyzje.**

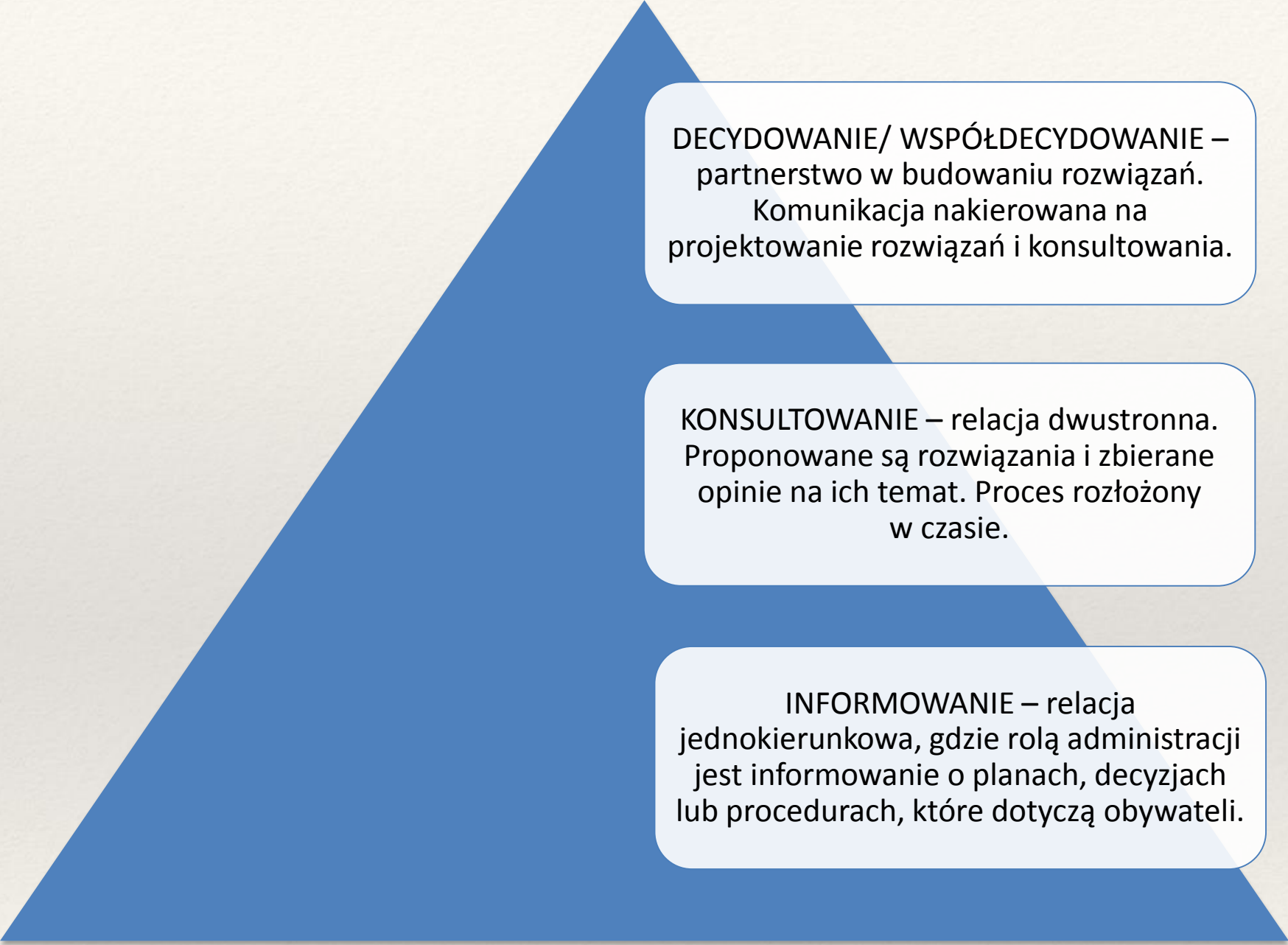
Taki podział nazywany jest drabiną lub piramidą partycypacji.

Za www.partycypacjaobywatelska.pl

Piramida partycypacji

Za www.partycypacjaobywatelska.pl

DECYDOWANIE/ WSPÓŁDECYDOWANIE – partnerstwo w budowaniu rozwiązań. Komunikacja nakierowana na projektowanie rozwiązań i konsultowania.

KONSULTOWANIE – relacja dwustronna. Proponowane są rozwiązania i zbierane opinie na ich temat. Proces rozłożony w czasie.

INFORMOWANIE – relacja jednokierunkowa, gdzie rolą administracji jest informowanie o planach, decyzjach lub procedurach, które dotyczą obywateli.

Interesariusze

- Mieszkańcy,
  - instytucje,
  - organizacje,
  - podmioty gospodarcze,
- na których planowane działania rewitalizacyjne mogą mieć wpływ, mogą ich dotyczyć.

Interesariusze są partnerem dla samorządu do planowania i realizacji rewitalizacji.

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji **w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy**, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji.

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, art. 5 ust. 1

Ale po co włączać interesariuszy?

lepiej rozpoznane
potrzeby lokalne

- więcej pomysłów na działania
- większa efektywność wydatkowania środków publicznych

wspólna
odpowiedzialność

- szansa na przedstawienie uwarunkowań i ograniczeń (mniej postaw roszczeniowych)
- wspólna hierarcha potrzeb i priorytetów
- udział w realizacji – łączenie zasobów – redukcja kosztów publicznych

większa trwałość

- większa trwałość efektów
- budowanie wspólnoty interesów (spotkanie się różnych interesów i punktów widzenia)

Partycypacja w procesie opracowania i wdrażania programu rewitalizacji

Na co zwrócić uwagę planując
opracowanie lub aktualizację programu?

Partycypacja występuje na każdym etapie opracowania i realizacji programów rewitalizacji!

Kroki partycypacji

Opracowanie programu rewitalizacji 3 kroki partycypacji

delimitacja
obszaru
zdegradowanego
i rewitalizacji

pogłębiona
diagnoza obszaru
i opracowanie
założeń PR

konsultacje
projektu PR

Kroki partycypacji

Realizacja programu rewitalizacji 2 kroki partycypacji

udział mieszkańców
i partnerów
we wdrażaniu PR

monitoring
i ewaluacja
realizacji PR
(Komitet
Rewitalizacyjny)

Planowanie procesu partycypacji w praktyce

Kodeks konsultacji społecznych

Na dobry początek....

Zasada dobrej wiary

Konsultacje prowadzone są w duchu dialogu obywatelskiego, strony słuchają się nawzajem, wskazując wolę zrozumienia odmiennych racji.

Otwartość na inny punkt widzenia, odmienne potrzeby, różny od naszego punkt widzenia, nowe pomysły, dotychczas nie stosowane rozwiązania.

Empatia, gotowość do postawienia się w sytuację kogoś innego.

Otwartość na zmianę.

1. Planowanie procesu partycypacji

Zasada koordynacji

konsultacje winny mieć gospodarza odpowiedzialnego za konsultacje, tak politycznie, jak organizacyjnie. Powinny być one odpowiednio umocowane w strukturze organizacyjnej.

Organizator konsultacji

- gospodarz
- osoba odpowiedzialna
- zespół wspierający (np. ds. informacji i promocji, ds. współpracy z NGO, przedstawiciel OPS)
- moderatorzy konsultacji

2. Planowanie procesu partycypacji

Zasada przewidywalności

Konsultacje powinny być prowadzone na początku procesu legislacyjnego, w zaplanowany sposób, w oparciu o czytelne reguły.

Ramy prawne i czasowe

- ustawa o rewitalizacji (terminy, formy)
- uchwała o konsultacjach z mieszkańcami, z NGO
- zarządzenie
- plan działania

3. Planowanie procesu partycypacji – mapa interesariuszy

Zasada powszechności

Każdy zainteresowany tematem powinien mieć szansę dowiedzieć się o konsultacjach i wziąć w nich udział

powszechne informowanie, otwarty proces partycypacji

Mapując interesariuszy kładziemy szczególny nacisk na interesariuszy związanych z obszarem zdegradowanym i rewitalizacji.

W przypadku interesariuszy instytucjonalnych nie muszą to być podmioty działające (wyłącznie) na obszarze.

szukamy sojuszników, partnerów do rozmowy

3. Planowanie procesu partycypacji – mapa interesariuszy

3. Planowanie procesu partycypacji – mapa interesariuszy

Jak
zidentyfikować
interesariuszy?

Grupy
mieszkańców,
liderów,
organizacje

Warto zapytać:

- ✓ Radę osiedla/dzielnicy/sołecką/sołtysa
- ✓ koordynatora ds. współpracy z NGO, Radę działalności pożytku publicznego
- ✓ pracownika socjalnego
- ✓ proboszcza
- ✓ lokalne instytucje kultury (dom kultury, bibliotekę, świetlicę), NGO
- ✓ radnych
- ✓ Internet (lokalne strony, fanpage)

4. Planowanie procesu partycypacji - cele i formy partycypacji

Cele konsultacji w zależności od etapu będą inne:

- delimitacja obszaru (konsultacje granic)
- opracowanie założeń GPRu (pogłębienie diagnozy problemów, identyfikacja potencjałów, określenie kierunków zmian i przedsięwzięć)
- konsultacje projektu GPRu (prezentacja dokumentu, zbieranie uwag)

4. Planowanie procesu partycypacji - cele i formy partycypacji

Formy i narzędzia konsultacji zależą od:

- określonych celów konsultacji
- przedmiotu konsultacji
- rodzaju i liczby interesariuszy
- dostępnych zasobów (czasu, budżetu, ludzi, miejsca)

Partnerem w organizacji procesu partycypacji
mogą być interesariusze!

5. Planowanie procesu partycypacji – informowanie i edukowanie

Zasada przejrzystości

Transparentność na każdym etapie konsultacji.

Rzetelne i cykliczne informowanie buduje wiarygodność samorządu.

Działania informacyjne mogą wspierać interesariusze!

Informowanie - funkcje:

- informowanie o planowanych działaniach
- zapraszanie do udziału w konsultacjach
- edukowanie (tłumaczenie rewitalizacji prostym językiem - szans i ograniczeń)

5. Planowanie procesu partycypacji – informowanie i edukowanie

Narzędzia informacji zależą od:

- przekazu (etapu konsultacji)
- odbiorców (inaczej i innymi kanałami do instytucji, seniorów, młodzieży itp.)
- dostępnych zasobów (czasu, budżetu, zwyczajowych kanałów)

Przykłady narzędzi:

Artykuł/wkładka do gazety lokalnej, plakat, audycja w radio/TV, strona ww, wydarzenie na FB, list do mieszkańców, zaproszenie do przedsiębiorców, ogłoszenia parafialne, film na youtube

6. Planowanie procesu partycypacji - raport z konsultacji

Zasada responsywności

każdemu kto zgłosi opinię należy się odpowiedź w rozsądnym terminie, co nie wyklucza odpowiedzi zbiorczych

- podsumowywanie przebiegu spotkań, rejestracja audio-video
- raporty z konsultacji (pisemnych) – informacja o przyjętych/odrzuconych uwagach wraz z uzasadnieniem
- terminy - niezwłocznie, zgodnie z uchwałą
- formularz uwag, wzór raportu

6. Planowanie procesu partycypacji - raport z konsultacji

Zasada dobrej wiary

Konsultacje prowadzone są w duchu dialogu obywatelskiego. Strony słuchają się nawzajem wykazując wolę zrozumienia odmiennych racji.

Zasada poszanowania interesu wspólnego

O ile poszczególni uczestnicy konsultacji mają prawo przedstawić swój partykularny interes, to ostateczne decyzje podejmowane w wyniku konsultacji powinny reprezentować interes publiczny.

Konsultacje to głos doradczy, ale jeśli chcemy realnie włączyć mieszkańców ważne jest, aby zgłaszane pomysły traktować z otwartością i uwagą, oraz uwzględniać je w programie!

Wdrażanie programów rewitalizacji w oparciu o partycypację

Kroki partycypacji

Realizacja programu rewitalizacji 2 kroki partycypacji

udział mieszkańców
i partnerów
we wdrażaniu PR

monitoring
i ewaluacja
realizacji PR
(Komitet
Rewitalizacyjny)

Włączenie interesariuszy w realizację programu warunkowane jest przez ich udział w planowaniu założeń (zapisów) programu

Interesariusze
(mieszkańcy,
instytucje
i organizacje)
pomysłodawcy
i realizatorzy małych
i dużych projektów
rewitalizacyjnych

Wykorzystanie narzędzi partycypacji
i współpracy:

- inicjatywa lokalna
- fundusz sołecki, rad osiedli/dzielnic
- budżet obywatelski
- konkurs ofert dla organizacji

Finansowanie projektów interesariuszy
z zewnętrznych źródeł finansowania.

Komitet Rewitalizacji

stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą dla wójta/burmistrza/prezydenta (art. 7 ust. 1 ustawy).

- Zasady wyznaczania i działania KR określa uchwała rady gminy, która podlega konsultacjom społecznym.
- Uchwała zapewnia wyłanianie przez interesariuszy swoich przedstawicieli.
- Wymagane jest podjęcie uchwały przed uchwaleniem GPRu lub do trzech m-cy po jego uchwaleniu
- Dopuszczalne jest powołanie osobnych Komitetów dla podobszarów rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji dokonywanej przez wójta, burmistrza, prezydenta **co najmniej raz na 3 lata**, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie. **Ocena (...) podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji** oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej gminy w BIP (art. 22 ust. 1 i 2 uor)

Inne proponowane funkcje Komitetu (jego członków):

- ambasadorzy rewitalizacji (informacja, promocja działań),
- realizatorzy - udział w realizacji założeń programu,
- mobilizatorzy społeczności lokalnej do udziału w rewitalizacji,
- mediatorzy w spornych sprawach.

Przykładowe formy i narzędzia partycypacji

1. Formami konsultacji społecznych są:
  - 1) zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej (...)
  - 2) spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjne, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.
2. Konsultacje społeczne prowadzi się z wykorzystaniem formy o której mowa w pkt 1.1 oraz co najmniej dwóch form, o których mowa w punkcie 1.2 (art. 6 ust. 3 i 4 uor)

Formy i narzędzia zależą od celów partycypacji

Opracowanie programu rewitalizacji 3 kroki partycypacji

delimitacja
obszaru
zdegradowanego
i rewitalizacji

pogłębiona
diagnoza obszaru
i opracowanie
założeń PR

konsultacje
projektu PR

Konsultacje przestrzeni – przykładowe techniki

- Warsztaty z wykorzystaniem map
- Warsztaty z wykorzystaniem makiet
- Spacer badawczy

„Nowa Krupnicza”

archiwum MIK

„Nowa Krupnicza”

archiwum MIK

Piaski Nowe archiwum MIK

Nowa Huta archiwum MIK

„Poziomkowa Polana” — Podgórze archiwum MIK

Osiedle Jugowice archiwum BIS

Cele konsultacji przestrzeni

Zbadanie jakości przestrzeni

Identyfikacja miejsc:

- gdzie mieszkańcy spędzają czas,
- niebezpiecznych,
- zaniedbanych,
- z potencjałem do wykorzystania.

Audyt rozwiązań komunikacyjnych.

Audyt funkcjonalności istniejących rozwiązań.

- wypracowanie nowych rozwiązań,
- zbieranie pomysłów na ulepszenia przestrzeni
- delimitacja granic obszaru

Cele konsultacji przestrzeni

Spacer badawczy to interaktywna, **terenowa metoda pytania mieszkańców o ich opinie** w jakiejś kwestii – stosuje się ją przede wszystkim do badania przestrzeni.

Warto z niej skorzystać, chcąc dokonać oceny przestrzeni **oczami jej użytkowników** (np. pod kątem dostosowania do potrzeb osób starszych lub niepełnosprawnych, ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych) lub w celu zebrania pomysłów na nowe rozwiązania w sposobie zagospodarowania przestrzeni (np. nowe lokalizacje ławek, przystanków).

Pogłębiona diagnoza obszaru - jego problemów i potencjałów

Badanie ilościowe – cele:

- rozpoznanie opinii mieszkańców dot. głównych problemów/potencjałów
- określenie generalnych preferencji, głównych tendencji zmiany, wskazanie priorytetów

Przykładowe techniki:

- ankieta pisemna
- ankieta telefoniczna

Rekomendacja: Stosować jako wprowadzenie do badania jakościowego.

Badania jakościowe – cele:

- pogłębienie wiedzy o przyczynach problemów, ich specyfice, uwarunkowaniach, potencjałach
- poznanie perspektywy danej grupy społecznej
- szukanie rozwiązań, formułowanie rekomendacji, angażowanie do współpracy

Przykładowe techniki:

- zogniskowany wywiad grupowy
- pogłębiony wywiad indywidualny
- wywiad ekspercki

Dzielenie się opiniami, szukanie pomysłów - przykładowe techniki

Kawiarenka obywatelska to forma spotkania dyskusyjnego na z góry określony temat.

Spotkanie prowadzone jest według określonych zasad (m. in. w oparciu o zasadę otwartości, ciekawości, akceptacji dla odmienności opinii itp.) i służy poznaniu opinii różnych stron dyskusji na dany temat.

W tej formule celem spotkania jest dialog między uczestnikami.

Dzielenie się opiniami, szukanie pomysłów - przykładowe techniki

World Cafe to forma oparta o dyskusje stolikowe.

Każdy stół dyskutuje na określony temat, uczestnicy stoła dzielą się swoimi opiniami i/lub zapisują swoje uwagi na obrusie.

Każdy stół ma swojego gospodarza, który moderuje dyskusję i zbiera opinie/pomysły.

Czas pracy przy danym stole jest określony, gdy minie następuje zmiana i uczestnicy przechodzą do kolejnego stoła.

Planowanie, wypracowanie pomysłów, szukanie rozwiązań – przykłady technik

Warsztaty przyszłościowe to dwudniowe spotkanie warsztatowe służące wypracowaniu **wspólnej wizji rozwoju wraz z założeniami planu działań**.

Uczestnikami spotkania są przedstawiciele różnych grup i środowisk (mieszkańcy w różnym wieku, przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji pozarządowych).

Na warsztat składają się 4 fazy pracy: przygotowawcza, krytyczna, utopii i realizacji.

Planowanie, wypracowanie pomysłów, szukanie rozwiązań – przykłady technik

Planowanie partycypacyjne to cykl spotkań służących zaprojektowaniu przestrzeni, określeniu planu zagospodarowania wybranego terenu.

Wymagana reprezentacja różnych grup interesariuszy.

Trzy etapy pracy:

1. analiza środowiskowa (badanie oczekiwań i potrzeb, analiza zasobów), analizy urbanistyczne;
2. wypracowanie rozwiązań w oparciu o wyniki pkt 1., przy współpracy z interesariuszami procesu;
3. prezentacja wariantów gotowej koncepcji - dyskusja, wybór.

Konsultacje – konsultowanie założeń – przykłady technik

Spotkania konsultacyjne z mieszkańcami:

- prezentacja wyników badań/analiz
- prezentacja założeń,
- dyskusja nad wybranymi zagadnieniami, zbieranie pomysłów
- wybór priorytetów

Sondaż - „słomiane głosowanie”

Konsultacje „mimochodem”

Punkt konsultacyjny - na targu, festynie, w supermarkecie , mobilny punkt konsultacyjny (informacja i edukacja, sondaż, praca z mapą, prezentacja założeń programu, wybór priorytetów)

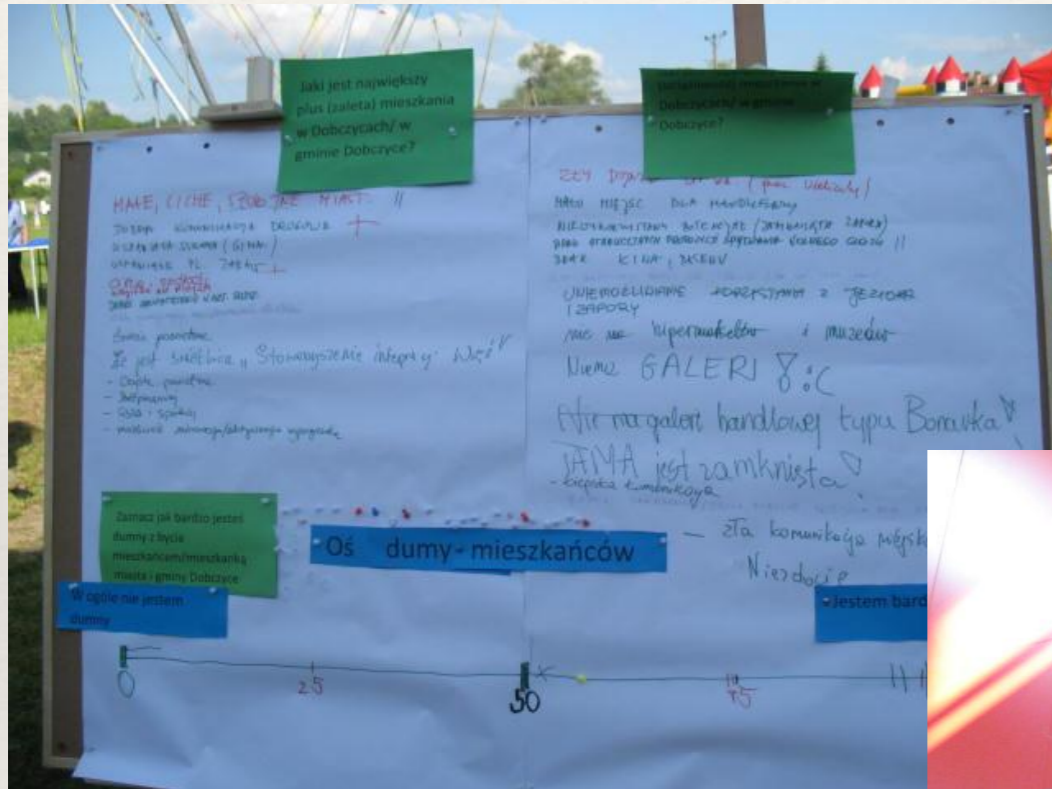
Mikro-festyny sąsiedzkie (informacja i edukacja zbieranie pomysłów, wybór priorytetów)

Proste narzędzia: sondy na stronie ww, wydarzenia na FB, konkursy dla dzieci i młodzieży, mobilne aplikacje na smartfony (zbieranie pomysłów, wybór priorytetów)

Punkt konsultacyjny na pikniku w Dobczycach

archiwum BIS

Formy i techniki – podsumowanie

Warto zaplanować działania konsultacyjne w dwóch ścieżkach:

1. praca z aktywnymi interesariuszami, zainteresowanymi włączeniem się (mieszkańcami, przedstawicielami instytucji, przedsiębiorcami) – cykliczne spotkania, dłuższe formy
2. praca („mimochoodem”) z mieszkańcami mniej aktywnymi – cykliczne działania informacyjne, krótkie formy, konsultacje w sprawach kluczowych: zbieranie pomysłów, określanie priorytetów

Trudności mogą pojawić się zawsze....
Warto się do nich przygotować!

Trudy konsultacji...

- **niska frekwencja** – przemyślany system informacji dostosowany do odbiorcy (forma i kanały), wykorzystanie lokalnych liderów /autorytetów do mobilizowania społeczności, jasny, atrakcyjny, zaskakujący przekaz - pokazanie korzyści, mieszkańcy to eksperci!
- **nierealne oczekiwania, nieadekwatne wobec tematu** – nacisk na działania edukacyjne, jasny język, pokazywanie możliwości i ograniczeń, „zaopiekowanie” zgłaszanych uwag w inny sposób

Trudy konsultacji...

- **roszczeniowe, partykularne postawy mieszkańców** – rzetelne wyjaśnienie możliwości i ograniczeń („zdarta płyta”), tworzenie przestrzeni do prezentowania różnych punktów widzenia, zadbanie o równowagę sił, definiowanie interesu wspólnoty
- **dużo pomysłów, mało możliwości** – wyjaśnianie ograniczeń, definiowanie wspólnej hierarchii potrzeb, wybór priorytetów, przeznaczenie realnego budżetu (puli) na działania mieszkańców

Trudy konsultacji ...

- **burzliwe, niekonstruktywne spotkania** – określone cele, jasny program spotkania, określone zasady udziału w spotkaniu i dyskusji, dobra moderacja, to moderator/ka decyduje o planie spotkania nie jego uczestnicy
- **małe zainteresowanie** – dobra kampania informacyjna, atrakcyjne formy konsultacji, „marchewki”, „konsultacje mimochodem”, łamanie schematów

Dobra wola! Otwartość na nowe pomysły i zmianę.

W partycypacji
proces jest równie
ważny jak i jego
efekty!

Ukryty potencjał „partycypacji”

PARTY-cypacja = dobra zabawa 😊

Dziękuję za uwagę!

Ewa Chromniak

tel. 790 346 927, ewa.chromniak@bis-krakow.pl

Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych

www.bis-krakow.pl

